

Danmarks Grundforskningsfond

Udvalget for Videnskab og Teknologi
Att. Udvalgssekretær Finn Skriver Frandsen
Folketinget, Christiansborg
1240 København K.

Udvalget for Videnskab og Teknologi
UVT alm. del - Bilag 6
Offentligt

Dato: 8. oktober 2007
J.nr. 02-502

Kære Finn Skriver Frandsen

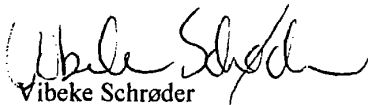
Som aftalt telefonisk fremsender jeg hermed et udkast til program for møde mellem Videnskabsudvalget og Danmarks Grundforskningsfond, der er fastsat til at finde sted torsdag den 15. november 2007 fra kl. 9.30-11.30 ved DG-center for Inflammation og Metabolisme på Rigshospitalet.

Jeg vedlægger samtidig til orientering for udvalgets medlemmer et notat om fondens resultater og indflydelse på dansk forskning samt fondens årsberetning for 2006, hvor to afsnit særligt er markeret. Det gælder dels indledningen, der beskriver fondens fremtidige kapitalbehov og dels siderne 9-18, hvor tre af fondens centerledere giver deres vurdering af, hvordan Danmarks opfattes som forskningsland set med udenlandske øjne.

Center for Inflammation og Metabolisme er kort beskrevet i et særskilt bilag, der stammer fra publikationen 16 nye centre, som fonden udgav i forlængelse af sin fjerde ansøgningsrunde. For yderligere information om centrets forskning henvises til hjemmesiden <http://www.bkpgroup.dk/>

Lad mig gerne vide, hvis vi kan være behjælpelige med yderligere oplysninger om fondens virke mv.

Med venlig hilsen

Vibeke Schrøder
Forskningskonsulent

Danmarks Grundforskningsfond – en succes historie

Af Klaus Bock, formand for Danmarks Grundforskningsfonds bestyrelse og
Thomas Sinkjær, direktør for Danmarks Grundforskningsfond

Med den igangværende 6. ansøgningsrunde har Danmarks Grundforskningsfond lagt op til at tømme kassen. En politisk beslutning om en massiv kapitalindsprøjtning er nødvendig for at sikre fremtiden for en af dansk forsknings helt store succeser.

Den 30. november 2007 udløber fristen for indsendelse af interessetilkendegivelser til Danmarks Grundforskningsfonds foreløbig sidste ansøgningsrunde. Når vurderingen af ansøgningerne er overstået, vil fonden oprette endnu en generation af centre for fremragende forskning, men hvor tidligere generationer af centre for de flestes vedkommende har kunnet se frem til en 10-årig bevilling, så vil de kommende centre foreløbig alene kunne se frem til en femårig periode, der udløber i 2013, hvor fonden løber tør for penge. Med afslutningen af denne ansøgningsrunde vil fonden altså reelt have disponeret hele sit kapitalgrundlag, og tilføres der ikke yderligere midler, ja så er vi faktisk klar til at dreje nøglen om allerede ved udgangen af 2008, hvor der ikke vil være midler til igangsættelse af nye initiativer, og bestyrelsens aktiviteter derfor vil være begrænsede. Det vil betyde et stort tab for dansk forskning, for Danmarks Grundforskningsfond har om nogen med sine store og langsigtede bevillinger til de allerbedste danske forskningsmiljøer været en af dansk forskningspolitik helt store succeser.

Og hvad er det så for en succes, som Folketinget ved sin beslutning i 1991 om at oprette Danmarks Grundforskningsfond har skabt? Et internationalt panel, der evaluerede fondens hidtidige virke i 2003 konkluderede bl.a., at grundforskningsfonden har haft en enorm betydning for kvaliteten af dansk forskning på trods af det beskedne bidrag, fonden tegner sig for på to procent af de samlede offentlige forskningsudgifter. Siden etableringen af de første centre i 1993 har fonden samlet støttet dansk forskning med 3,8 mia. kr. Det er hovedsagelig sket gennem etablering af Centres of Excellence (DG-centre), og indtil nu har fonden etableret 68 sådanne centre, hvoraf de 42 for øjeblikket er aktive. Et DG-center oprettes i en 5-årig periode med mulighed for støtte i yderligere 5 år, såfremt det pågældende center kan fremvise solide resultater og opnå en top evaluering fra uvildige, internationale eksperter. Den langsigtede og store støtte, en centerbevilling udgør for et forskningsmiljø, bidrager til at skabe de rammer og den ro og stabilitet, der skal til for at opnå ny viden af høj videnskabelig kvalitet inden for komplekse videnskabelige problemstillinger.

Når fondens bestyrelse udvælger de centre, der støttes, foregår det alene på baggrund af en vurdering af det foreslåede centers fremragenhed eller excellens. Der lægges helt særlig vægt på forskeren bag forskningen og gives alene støtte til de miljøer i Danmark, der allerede tilhører eliten eller har potentiale til at tilhøre den på internationalt plan. Centrene udvælges ikke på bekostning af anden forskning, men repræsenterer en kvalitetsmæssig overbygning på den øvrige forskning, der foregår ved landets forskningsinstitutioner. Fondens opstiller ingen tematiske bindinger, og der kan oprettes forskningscentre inden for alle – og gerne på tværs af – de videnskabelige områder. I bestyrelsen lægges stor vægt på at støtte den frie forskerinitierede forskning, der er drevet af de enkelte forskeres nysgerrighed og interesse og dermed den forskning, der foregår inden for de områder, hvor de forskningsmæssige udfordringer er størst. Fondens støtter forskning af høj kvalitet, som er grænseoverskridende i sin problemstilling og ambitiøst tænkt. Sikre og ikke alt for risikofyldte satsninger kan bidrage til god forskning, men hvis der skal nås banebrydende og overraskende opdagelser, skal der satses på nytænkning i videnskabelig tilgang og ofte i form af forskning, der foregår i mellem og på tværs af de traditionelle fagopdelinger. Selvom fonden primært støtter aktiviteter, man vil henregne til grundforskning, opnår overraskende mange af centrene resultater, der har store anvendelsesmæssige perspektiver. I det hele taget er det karakteristisk for rigtig mange af centrene, at de har omfattende samarbejde – både med andre forskningsgrupper fra ind- og udland og med industri- og erhvervsliv i øvrigt.

I en tid, hvor samfundet bekender sig til en tro på, at viden vil føre til velstand og vækst, og der for at øge vores konkurrenceevne som led i globaliseringsstrategien i disse år foretages massive satsninger på forsknings- og innovationsområdet, er det naturligt særligt at satse på prioriterede områder, der enten ses som store udfordringer for samfundet, eller som områder med stort potentiale for fremtidige udnyttelser. Det gælder eksempelvis områder som energi, miljø og sundhed, eller forskning der understøtter særligt perspektivrige teknologier – inden for eksempelvis IT eller nanoteknologiområdet. Men ved siden af strategiske satsninger på sådanne forskningsområder er det samtidig helt afgørende også fortsat at satse på den frie, forskerinitierede grundforskning. Grundforskning er karakteriseret ved at være uforudsigelig og langsigtet. Der gives ingen garantier for, at en grundforskningssatsning vil føre til øget velstand her og nu, men det kan garanteres, at grundforskningen fører til ny og øget viden. Kigger man tilbage i tiden, vil man se, at mange af de forskningsresultater, der har påvirket vores samfund og levevis mest, ikke har været planlagt og ikke er opnået, fordi man specifikt søgte efter dem. Men det har vist sig at være resultater, der har skabt en grobund og et fundament for anden forskning eller udvikling.

Det er vores helt klare vurdering, at en fremsynet forskningspolitik bør sikre, at dele af forskningen har et langsigtet tidsperspektiv og alene er drevet af forskernes nysgerrighed med henblik på at opnå øget erkendelse samtidig med, at der konstant er en løbende forsknings- og innovationsstøtte, som er orienteret mod en løsning af øjeblikkets mere praktiske problemer.

I forbindelse med evalueringen af Danmarks Grundforskningsfond i 2003 konkluderede det internationale evalueringspanel, at Centers of Excellence initiativet havde haft en afgørende indflydelse på dansk forskning, og at omkring en fjerdedel af DG-centrene kunne betegnes som førende i verden inden for deres områder. At det forholder sig sådan bestyrkes af den evaluering, der netop er blevet gennemført af fire af fondens centre, der nu har afsluttet en ti-årig bevillingsperiode. For alle fire centre gælder det, at de har været store forskningsmæssige succeser. Et af centrene topper simpelthen verdensranglisten inden for sit område, et andet hører også til den absolutte elite på verdensplan. Centrene er yderligere kendetegnet ved at have omfattende samarbejde med industri og erhvervsliv. Alene fra et af centrene er der udsprunget hele 3 spin off virksomheder, og der er fra de fire centre i alt udtaget 34 patenter. Det fjerde center udmærker sig ved at være pioner inden for et helt nyt forskningsområde, og centrets forskning har for alvor bidraget til at bringe Danmark til tops som forskningsnation inden for dette område.

At forskningen og forskerne ved DG-centrene er noget helt særligt kommer også til udtryk på anden vis. Ser man blot på det seneste år, er det regnet ned med hædersbevisninger til forskere ved Danmarks Grundforskningsfonds centre. F.eks. var fire af de fem forskere, der i år modtog Videnskabsministeriets store EliteForsk-pris ledere af Grundforskningscentre, mens den femte har været tilknyttet et af DG-centrene som en central medarbejder. Også en række af øvrige prestigefyldte forskerpriser er inden for det sidste år blevet tildelt ledere og medarbejdere ved Grundforskningscentrene, her kan f.eks. nævnes den europæiske Descartes pris, Gad Rausing prisen, Novo Nordisk prisen, Willem Kann Rasmussens årslegat og forskningens kommunikationspris.

De fremragende resultater, Danmarks Grundforskningsfond har været med til at skabe, har også vakt opmærksomhed på den internationale forskningsarena, hvor man i mange andre lande ønsker at tage DG-modellen til sig. Det gælder også i forhold til det europæiske forskningsråd (ERC) der er en af de senere års mere perspektivrige nyskabelser på den europæiske forskningsscene, og som er en ide, der oprindeligt blev født under det danske EU-formandskab i 2002. ERC er et stort europæisk forskningsråd, der er skabt over samme læst som Danmarks Grundforskningsfond, og som er oprettet for at støtte den excellente forskerinitierede grundforskning i Europa. I ERC har man valgt at operere med begrebet frontforskning for at understrege, at man vil fokusere på den del af forskningen, der er banebrydende og ofte bevæger sig på den anden side af grænsen for den allerede kendte viden i rummet mellem de traditionelle forskningsdiscipliner og fagområder. Frontforskningsbegrebet er også valgt i en erkendelse af, at den hidtidige adskillelse mellem grund- og an-

vendt forskning og den lineære opfattelse af progression mellem disse begreber ikke giver megen mening inden for en række af de nye forsknings- og teknologiområder, hvor grundforskning og anvendelsesdimensioner ofte er tæt sammenvævede aktiviteter. Denne forståelse af forskningsbegrebet stemmer meget godt overens med Danmarks Grundforskningsfonds tolkning og forståelse af, hvad god forskning er. For også i fonden oplever vi, at det inden for mange forskningsområder kan være meningsløst at skelne mellem grund- og anvendt forskning. I stedet finder vi, at det er helt afgørende, at fokusere på kvaliteten af forskningen, at understøtte den frie og forskerinitierede forskning, og at undgå en for høj grad af styring af forskningen. Derfor er det kvalitet, kvalitet og atter kvalitet, der lægges til grund for udvælgelsen af nye DG-centre.

Ser man på den forskel Danmarks Grundforskningsfond hidtil har gjort i det danske forskningslandskab, gælder det gennemgående, at fonden har bidraget til at sætte betydningen af excellens og støtte til eliten på den forskningspolitiske dagsorden. Grundforskningsfondens satsninger har bidraget til at gøre danske forskningsmiljøer attraktive både for nogle af landets egne topforskere, men DG-centrene er også miljøer, der er så fremragende, at de er attraktive samarbejdspartnere for udenlandske eliteforskere. En række af centrene ledes af udenlandske topforskere og til stort set samtlige DG-centre er der tilknyttet en betydelig mængde udenlandske ph.d.-studerende og gæsteforskere. I det hele taget står udfordringerne i relation til en internationalisering af dansk forskning og nødvendigheden af en udbygget vekselvirkning med udenlandske forskningsmiljøer højt på dagsordenen. Derfor har fonden inden for de seneste år søsat to professorinitiativer, der har været specifikt rettet mod at tiltrække udenlandske topforskere til faste eller længerevarende stillinger ved danske forskningsinstitutioner. Med disse professorordninger har vi forsøgt at skabe attraktive vilkår og overskride nogle af de barrierer, vi typisk hører anført som årsag til, at udenlandske forskere vælger længerevarende ophold i Danmark fra. Også forskeruddannelsesaspektet et afgørende element i organiseringen af grundforskningscentrene. I 2006 var der således tilknyttet 401 forskerstuderende til de igangværende af centre, og af disse var en fjerdedel udlændinge

Vi er overbeviste om, at den meget positive effekt på dansk forskning, som Danmarks Grundforskningsfond har haft, i stor grad skyldes fondens uafhængighed og mulighed for med store, langsigtede og fleksible bevillinger at give forskerne stabilitet til at koncentrere sig om deres forskning. Det er derfor vores håb, at man ved den kommende lovrevision af Danmarks Grundforskningsfond fra politisk side sikrer fondens fortsatte selvstændige eksistens i den model, der kendes i dag, og som vi finder har været af stor betydning for dansk forsknings internationale placering.